

Nr 179.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om upptagande till förnyad prövning av anställningsformen för platsvakter vid statens järnvägar.

(4:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Arrhén* och *Eskilsson* (I: 124) och den andra inom andra kammaren av herr *Agerberg m. fl.* (II: 339), har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att anställningsformen för platsvakter vid statens järnvägar toges upp till förnyad prövning.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande torde få hänvisas till motionen II: 339.

Över motionerna ha, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttranden avgivits av järnvägsstyrelsen, statens lönenämnd och statens avtalsnämnd.

Järnvägsstyrelsen har anfört följande.

Anställnings- och löneförhållandena för platsvakter, som numera sedan den 1.7.1951 regleras genom kollektivavtal, reglerades tidigare genom av järnvägsstyrelsen utfärdade bestämmelser, om vilkas innehåll dock förhandlingar under hand ägde rum med representanter för berörd personal. Dessa anställningsformer ha vardera under de tidsperioder, de tillämpats, visat sig vara lämpliga och väl motsvara de krav på rättvisa, som kunna uppställas med hänsyn till platsvakternas i hög grad varierande arbetsuppgifter på olika platser.

Enligt gällande bestämmelser är tjänstgöringen för platsvakter att hänföra till sådan tjänstgöring, som enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 4 juni 1920, SFS 286, medför synnerligen ringa ansträngning och för vilken den verkliga tjänstgöringstiden beräknas motsvara viss kortare tjänstgöringstid. Den ordinarie tjänstgöringstiden kan därför för platsvakter — liksom även för tjänstemän på ett stort antal platser — tillåtas uppgå till 234 timmar för 30 dagar.

Platsvakterna äro med ytterst få undantag kvinnor. De tjänstgöra på statens järnvägars minsta järnvägsanstalter. Vid dessa är trafiken så gott som undantagslöst av så ringa omfattning, att den icke kräver manlig arbetskraft. Det är med hänsyn till den ringa trafiken också angeläget, att en billigare arbetskraft än den löneplansanställda utnyttjas. I mycket stor utsträckning utgör också platsvaktssysslan en »bisyssla», som utövas jämsides med att vederbörande utför andra arbetsuppgifter eller uppdrag.

Till det nämnda kommer, att tjänstgöringens längd och tjänstgöringsuppgifterna snabbt kunna förändras från tid till annan, även på samma plats, genom tidtabellsändringar, införande av obebakad körning, biljettförsäljningens förläggande till tågen m. m. Platsvakternas arbetsuppgifter

variera sålunda starkt på olika platser och även under olika förhållanden på samma plats. Detta framgår bl. a. av det förhållandet, att till följd av trafikminskning och rationalisering ca 80 platsvakter kunnat indragas under de senaste 30 månaderna. Det kan nämnas, att antalet befattningshavare, som fullgöra enbart platsvaktstjänst vid statens järnvägar f. n. uppgår till ca 190 och att de övriga ca 420 platsvakterna ha kombinerad platsvakts-, vägvakts- och/eller postbiträdestjänst. Av den förstnämnda kategorien tjänstgöra endast ca 20 st. och av den andra knappt 200 st. mer än 208 timmar per månad. I ett 60-tal fall uppgår arbetstiden å andra sidan icke till 100 timmar per månad, varigenom vederbörande endast blir berättigad till en del av de i kollektivavtalet medgivna sociala förmånerna. På grund av dessa skiftande förhållanden skulle för ett överförande av platsvakterna till löneplansanställning erfordras omfattande specialbestämmelser i fråga om arbetstidsberäkning och sociala förmåner m. m., vilka bestämmelser dock enligt styrelsens mening knappast skulle bli tillräckliga för att kunna åstadkomma ett för befattningshavarna inbördes rättvist system.

Härtill kommer att nuvarande kollektivavtal även reglerar arbetsvillkoren för vägvakter och postbiträden. Som ovan nämnts fullgöra ca 70 % av platsvakterna jämväl vägvakts- och postbiträdestjänst. Överföring till löneplansanställning av dylika platsvakter är på grund av denna kombination icke lämplig. En överföring till löneplansanställning jämväl av vägvakter och postbiträden, vilket motionärerna icke ens ifrågasatt, anser styrelsen icke heller lämplig, bl. a. med hänsyn till att vägvakterna ha en fastställd längsta tjänstgöringstid av 260 timmar per månad och att tjänstgöringstidens längd bland dessa befattningshavare varierar i än högre grad än bland platsvakterna.

Med hänvisning till vad ovan anförts och då därjämte löneplansanställning för platsvakterna skulle i hög grad försvåra en smidig anpassning av platsvaktsantalet efter det skiftande behovet, får järnvägsstyrelsen bestämt avstyrka det i motionerna framställda yrkandet om förnyad prövning av anställningsformen för platsvakter vid statens järnvägar.

Liknande synpunkter ha anförts av *statens lönenämnd* och *statens avtalsnämnd*, vilka båda remissmyndigheter ävenledes avstyrkt motionärernas förslag.

Utskottet. Såsom av handlingarna i ärendet framgår, regleras anställnings- och löneförhållandena för platsvakterna vid statens järnvägar numera genom kollektivavtal. Denna anordning, som ägt bestånd sedan den 1 juli 1951, har otvivelaktigt medfört en väsentlig förbättring för den ifrågasvarande personalen. Att nu upptaga platsvakternas anställningsform till allmän omprövning finner utskottet därför mindre lämpligt redan med hänsyn till den korta tidrymd under vilken det nuvarande systemet varit i bruk. Mot en dylik omprövning tala jämväl andra vägande skäl. Utskottet åsyftar härmed icke minst vad i remissyttrandena anförts om platsvakternas starkt varierande arbetsuppgifter och tjänstgöringsförhållanden. Ett överförande av all denna personal på löneplan skulle säkerligen skapa svår-

bemästrade administrativa problem och försvåra en smidig personalpolitik för statens järnvägars vidkommande. Med anledning härav anser sig utskottet icke kunna tillstyrka bifall till förevarande motioner.

Utskottet vill likväl icke bestrida, att i en del hithörande fall övergång till fastare anställning kan synas befogad. Detta gäller sådana platsvakter som ha minst normal arbetstid och i egenskap av tågklarerare fullgöra direkt säkerhetstjänst. Enligt utskottets mening bör emellertid, därest behov av ändrad anställningsform för nu avsedda personalkategori anses föreligga, frågan härom göras till föremål för sedvanliga förhandlingar efter framställning från vederbörande personalorganisation. Någon särskild hänvändelse till Kungl. Maj:t från riksdagens sida kan utskottet sålunda icke förorda.

Under åberopande härav får utskottet hemställa,
att motionerna I: 124 och II: 339 icke må bifallas av riksdagen.

Stockholm den 19 november 1953.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 178.
